

ikki til at misskilja. Sum tá ið tikið verður til um hin góða borgaran, at hann »lígur ikki ti almenna til byrðu eins og onnur, sum politikararnir leifra fyrri dagliga« (Dagblaðið 7. jan. 1976, min undirstriking).

Tað hendir seg, at teir fátaeku ressast. Og teir taka seg saman. Og teir stovna feleg og flokkar. Og teir kalla seg sosialistar. Og teir krevja bata. Og tað, teir ynsjia, kann vera so einfalt. Tað er ikki stuttligt, tá børnini hjá sær dagliga ganga og renna skriggjandi undan napalmi og fragmentationsbumbum. Og teir fátaeku gera upp-reisn og reka kriotúrini á dyr. Í øðrum londum eru málini onnur. Steðgur á jarðarspekulation, steðgur á korrupsión, lónir, ið ikki verða máaðar burtur av pris-vækstri, ein busskipan, in bilfríur miðbýur. Men tá saman um kemur, er málið at skapa eitt samfelag, har steðið og miðdeplin ikki er pengar, men menniskja.

Men teir ríku hava sínar filosofar. Og hesir filosofar kalla seg liberalar. Og teir kalla seg individualistar. Og ivaleyst hava teir hvør sitt serliga »ego«. Og kortini eru teir sum togaðir úr tonnum á hvejum øðrum. Teir hugsa tað sama, siga tað sama, halda tað sama. Teir eru hóp-framleididdi á setrum og í skúlum teirra ríku. Og tí teir í hugsan, og mangan í atburði við, eru nærri frumskóg-inum enn nútíðar siðmenning, er tað ein beinrakin teknari, ið letur teir hava hala (Dagblaðið 23. jan. 1976).

Og filosofur teirra ríku leggur sína bleiku skrivstovu-hond á herðarnar á tí fátaeka. Og hann sigur við hann: »Tá ið tú vilt beta um tiri kor, og tá tú saman við líkum tinum berjist fyrri einum samfelag, har ell hava somu vakstrarlíkindi, so er tað øvundsjúkan, ið býr undir. Øvundsjúkan, min vinur, klæðir sær ikki. (Dagblaðið 23. jan. 1976). Og lokkandi heldur hann agninum fyrri nesi á tí fátaeka. Og hetta agnið er tað sama, líka frá Kapstaðini til Hoydalar, Tjansurin. »Gloyt tinar likar. Gloyt samanhalðið. Royn fyrst og fremst at sæta sær sjálvum. Tú hevur tjansin. Hvør veit — kanska verður tú eina ferð ein Carnegie ella ein Rockefeller ella ein Kjölborg?« Tí tað ræður um at klíntrast. Og fáa fótin á teir niðrindir. Og hetta eitur á máli teirra ríku »virkisfýsni« (Dagblaðið 23. jan. 1976).

Men lat okkum nú, harra blaðstjóri, snúva okkum aftur til hin ríka. Hjá honum ræður um eitt: at gera sum minst og fáa sum mest burturúr. Og tí hann ikki tímir ella vil gera erligt arbeiði, verður hann ein fidusmakari. Og ein máti er at fáa sær eitt agentur. Og fyrri hvørja knappan ella hárklemmu, agenturin selur, fær hann nokur oyru. Og eru tað vegteinar ella gravimaskinur ella asfalt, verða oyruni til milliónir. Og situr hann í býrað-num, kann hann noyða tann fátaeka at keypa nettup sínar gravimaskinur ella sitt asfalt. Og hetta eitur liberal-isma. Og størvegis arbeiði ger hann ikki, men væl gagnast honum. Og hann kallar sin vinning avansa. Og tað ljóðar so fint. Men í grundini er tað eitt slag av sosial-hjálp. Sum tann fátaeki letur tí ríka. Ið ikki vil gera er-ligt arbeiði.

Og fyrri hesa sosialhjálp verða sýnir teirra ríku sendi út í fremmand lond. Og teir ganga á fremmandum strætum. Og teir lesa og studera og hyggja seg um. Og teir hava líkindi til at hvessa sitt við og rúmka sin sjónarring. Og ímeðan situr heimafoðlið og biðar í spenningi. Hvat far at spyrjast burturúr? Ja, hvat hevði tú væntað? Viða flog og rúmu ræsur heimsborgar-ans? Toleransu hins víðfarna? Europeiska veingja-suðið? Eitt kunneleikans gos uttan úr teirri víðu verð? Men her krevur tú helst ov nógv. Tí so er ikki. Og hvønn boðskap hevur hann at bera, heimafturkomin? Jú, grøn-landingahatur (Dagblaðið 31. aug. 1974). Og blámann-a-virðing (Dagblaðið 31. aug. 1974). Og fíkkuheimspeki um liberalismu og sosialismu á Det Bedste stigi (Dag-blaðið 23. jan. 1976). Og troðkaður upp í ein krók veit hann sær ikki svini ráð enn persónligt briksl, útspilling og ósannindi. Og eitt spæl hevði verið at fingið hann inn um rimarnar, har summir av undangongummonn og hetjum hansara eisini hava sitið. Og hann tykist sær líkur óvitanum, ið ikki kann verja seg og tí fer at grýta við runublokum. Og tú spyrst teg sjálfvan — er hetta ein góður borgari? Og sær renna í hug orð skaldsins, at

..... teir, sum víðast fóru,
jú nettup mangan vóru
tey størstu bygðafrell!

Og tá ið ein tíð er liðin, taka teir ríku seg saman og stovna ein flokk. Og endamálið við hesum flokki er at varðveita ta samfelagsligu beinagrind, sum ber teimum uppi. Og at forða fyrri royndum teir fátaeku at skapa eitt rættvisari samfelag (Føroya Soga eftir H. Samuel-ein og P. M. Rasmussen, bls. 103-104). Og hesin flokkur er flokkur teirra fáu. Og tí ræður um at fáa fólk at halda, at hann er flokkur teirra mongu. Og tí verður hann kall-aður fólksins flokkur.

Og hesin flokkur hevur serlig eyðkenni.

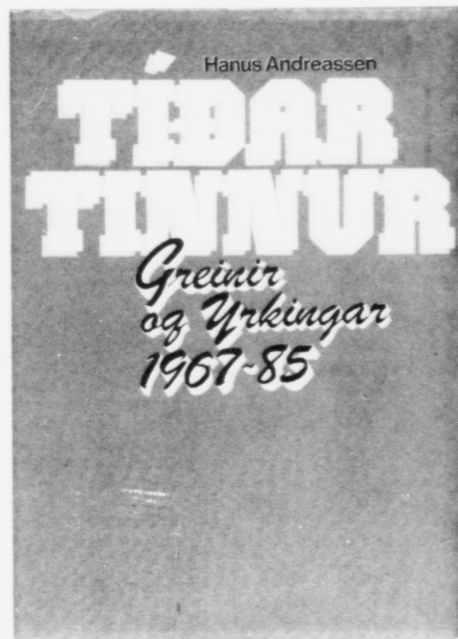
Hann vil so fegin eittast at vera ein sámuligur flokkur.

Ein hampamannaflokkur. Og rætt er tað, at tað finnst hampamenn í flokkinum. Men tað eru ikki teir, ið geva flokkionum andlit. Tað eru aðrir. Og tá ið teir fátaeku taka seg saman og vilja beta um sini kor og um landsins kor, tá er tað so sum so við hampilgheitini. Og tá ið blaðmenn teirra ríku skulu svara aftur, standa teir ofta fastir. Teir eru ikki ovbyrjaðir av argumentum. Teir hokna ikki undir í vitan. Teir eru ikki niðvir av sóma og viðskygni. Og so loypa teir framav. Og tann hampuligi gekkaskorturin dettur niðurfrá. Og undarlig orð koma burtur úr teimum. »Snorhvpur«. Hvør segði hatta? Ein Nyhavnsgangstari, ið aldri hevur brúkt annað enn illbønir og ókvæmisorð? Nei. Maðurin er lærari. Uppal-ari. Hampamaður. Hygg at orðinum eina ferð aftrat, harra blaðstjóri. Har stendur tað. »Snorhvpur«. Ja, eg skilji væl, at tygum hyggja burtur. Orðið er líkasam eitt sindur ótydligt. Ikki heilt stovubært. Ikki fyrri hampa-fólk. Men hetta er helst orðalagið, teir brúka í flokki teirra ríku. Og tú spyrst teg sjálfvan — eru hetta góðir borgarar?

Flokkur teirra ríku vil so fegin eittast at vera ein frælsiflokkur. Ein flokkur, ið verjir tað persónliga frælsið hjá landsins borgarum. Og hann elskar hetta frælsið av heilum huga, men eitt ræðist hann, og eitt hatar hann meira enn alt annað, og tað er at landsins borgarar brúka hetta sama frælsið. Tað er gott at hava til dagdvølu á flaggdøgum og fólkafundum, tað er hugnaligt at hjúkla um upp undir val og á floksveitsl-um, men brúkast skal tað fyrri alt í verðini ikki. Og vágur onkur av landsins borgarum, sum betalar sín skatt og ger sitt arbeiði, at siga sína hugsan, soleiðis sum hann hevur rætt og skyldu til í einum demokratiskum sam-felag, fær hann oman yvir seg bukkuspannir av lygnum og persónligum briksli (m.a. Dagblaðið 31. aug. 1974). Og hann fær at vita, at hann kann tigi, tí hann er jú drankari ella nassari ella snytari. Og hetta er lygn. Og tað kann prógvast, at tað er lygn. Men teir frælslyntu hampamennir í flokki teirra ríku fyra ikki fyrri at siga ósatt. Og hinir borgararnir í landinum, hampamenn, sum ikki vilja koma sær út í ringt orð, hugsa við sær sjálvum: nei, best er at tigi. Og skuldi onkur torað at sagt nakað, ger hann tað undir dulnevna. Men teir flestu siga einki. Og soleiðis tagnar fjöldin undir terrorveldi teirra frælslyntu. Og soleiðis eydnast tað journalistisku skósveinum teirra ríku at binda fólkið niður og geva tí tunguband. Og ivaleyst er hetta ein uppgáva, sum sømir seg nettup flokki fólksins. Og hetta tunguband er líka dygt sum í nøkrum landi eystan jarntjaldið. Og tú spyrst teg sjálfvan — eru slíkir menn góðir borgarar?

Flokkur teirra ríku vil so fegin eittast at vera ein tjóð-skaparligur flokkur. Ein flokkur við kærleika til lands-ins mál og mentan. Og tað er ivaleyst m.a. tí hann hevur eitt blað. Og hetta blað er helst ætlað sum ein málsliður og mentunarligur láturverji. Og tað átti tað í hvussu so er at verið, tí málið í landinum er stoðugt í andglett-inum. Og tú letur blaðið upp og lesur eitt nú hetta: »Í hesum tíðum ... kemur ein rúgva av sokallaðum miks-aðum hjunum til Føroya« (Dagblaðið 20. aug. 1975, min undirstriking). Og tú situr og tanlar hesa vendingina eitt sindur. Hon er rasistisk, men rasisma er jú ger-andiskostur í hesum blað. So lat tað fara. Men málið. Tað er líkasam nakað rátt og barbariskt við hesi vend-ing. Hon kundi ikki verið havd á lofti í einum skoti í Hattarvík ella millum túnini á Velbastað. Hon er fremmand. Funnin í eini køstarennu í einum útlandsk-um stórbýi. Ella kyknað upp í einum í odd og egg syn-etiskum jørdli. Hon kann bara vera søgð og skrivað av fólki, sum av álvara hevur mist sitt tjóðskaparliga fótafesti. Og tú lesur víðari í blaði teirra ríku. Og tað er ein háð móti málinum í landinum. Og tú lesur um »ego« og »happy end«. Dumban úr landssuðri og bosið úr tí enska málinum verður troðkað inn á eitt verjuleyst fól-k. Og tá ið láturverjarnir fyrri menning og máli landsins skulu lýsa sínar djúpastu kenslur, kann tað ikki sigast á móðurmálinum. Tá má farast í onnur mál. »Come on boys«. »Lonely are the brave« (Dagblaðið 28. jan. 1976). Og tú spyrst teg sjálfvan: eru hetta góðir borgarar?

Men í flokki teirra ríku eru ikki bara ríkir. Mangan fjeppast fátaekir uppi. Sum trúgva upp á tjóðskapar-ligu kávalótir teirra ríku. Og tað eydnast onkrum teirra at koma sær fram. Og hann visir hegni og gávur og arbeiðshug. Og kann henda, at hann verður blaðstjóri á blaði teirra ríku. Og hann er trúfastur og hugagóður og støðufastur bæði í við- og mótspreymi. Og árinu ganga. Og hóast hann verjir ein flokk, har mangir sita væl og har mangir sita feitt, sjabbar hann einsamallur og óhjálptur og ofta eisini ólontur. Og hann eldist og troystast. Og brátt er skeiðið fullrunnið. Men sigurs-kransurin — hvar er hann? Teir verða tó byttir út, bæði í eystur og vestur. Men eingin er til hansara. Og tá ið hann ikki orkar meira, verður hann sparkaður út í myrkrið. Tí hava teir ríku nakran moral, er tað frum-skógarmoralur. Millum teirra er ikki pláss fyrri

takksemi ella sámligheit. Og maðurin, sum kom úr fátaekum korum, og sum brúkti sitt liv til at verja flokk teirra ríku og áhugamál teirra, doyri beiskur og vón-svikin og sleptur upp á fjall. Og á gravarbakkanum stendur tann ríki. Og nú ræður um at kroyga klørnar og leggja andlitid í eina hóskað sorgblidnislegu. Hvønn skortin skal eg fara í? Og er eitt orðatak við hondina — ella ein skaldaborin regla? »Gev mær eina blómu ...«. Og tá ið sjakalurin fer at yrkja og mannulvurinat gráta, ja, tað er ein löginn sjón.

Og tá ið tann trúgvi tænarin er farin undir grønu torvu, halda summi, at hansara eldhugi og trúfesti og arbeiðshugur kundi tænt eini betri sök.

Flokkur teirra ríku var einaferð ein føroyskur flokkur. Hann er runnin av eini røslu, ið vildi verja mál og ment-an, sið og sóma. Sjálvstýrisrørsluni. Í hesi røslu vóru frægar kvinnur og frægir menn. Og ein teirra gekk eina summarnatt uppi millum fjalla. Og hugtigin og lyftur upp um gernaidsdagin av øllum tí undurfagra, hann sá og hann hoyrði, mælti hann fyrri sær sjálvum í hesi inn-blastu lotu: »Føroya fólk, hugsa hoveiskt, djavrt og høgt«. Og hóast hann elskaði sitt land og sitt mál og sitt fólk, firnaðist hann ikki fyrri at giftast við danskari konu. Og bróður hansara, oddamaðurin í røsluni, giftist við íslenskari konu. Og soleiðis vóru bæði Sverri og Jó-anne »miksadur«, sum tað eitur á serføroyska máli teirra ríku, og stóð tað til blað teirra ríku, høvdu teir vallað havt innivist í landinum. Men tá var flogið hægri og ræurnar rúmari. Og mangir í hesi røslu vóru sosial-istar. Og summir vóru kommunistar. Og tá bar væl til at vera góður kommunistur og góður føroyingur.

Siðani hendi eitt og annað. Nýggjar tíðir komu. Og sjálvstýrisrørslan kløvnaði á øðrum sinni. Og flokkur teirra ríku varð stovnaður. Og hann hevði framvegis sær tjóðskaparligu kávalótirnar, men hansara endamal var fyrst og fremst at verja og fjálga um vinnulivið.

Og fyrri onkran var hetta helst gott. Og kanska var tað eisini søguliga neyðugt. Men fyrri flokkir og fyrri tjóð-skaparligu mænu hansara var tað ikki vandaleyst. Tí við hesum politiska umskifti fylgdi ein lyndisbroyting og ein hugsanarbroyting. Aður hevði borið væl til hjá sosialistum at arbeiðt innan røsluna. Og mangir vóru sosialistar ella sosialt hugaðir. Tað eru nevni, ið glitra! M. S. Viðstein, Regin í Lið, J. H. Poulsen, S. P. úr Kon-oy. Men nú var sosialisma eitt ókvæmisorð. Og nýggjar hugsanir, ið altíð hamast uppá, har kapitalismen fær fótin fyrri seg, kyknaðu upp: rasisma, antikommunisma, chauvinisma (tann óektada, bringubætta nationalism-an, sum peningavaldið roynir at dylja sitt mentunaroyð-andi virksemi við). Og ivaleyst vóru mangir hampa-menn í flokkinum. Men tað vóru og eru ikki teir, ið geva flokkinum andlit. Og frá at vera kyndlar í tjóðskapar-striðnum gjørdust oddamenn hansara skósveinar hjá kapitalinum. Og flokkurin gjørdist ein fólksk vera. Eitt kloddafyl av ótydligum, fremmandum hugsanum í fitt-ari, sámligari tjóðskaparskikkju. Kapitalurin í føroysk-um klæðum.

Framhald á síðu 14